

CUNOASTE-ȚI DREPTURILE !

***Manual de instruire în
domeniul drepturilor omului***

LADO
1999

Liga Apărării Drepturilor Omului
L.A.D.O.

av. Maria Buzdugan

av. Ruxandra Pașoi

CUNOAȘTE-ȚI DREPTURILE !

- *Manual de instruire în domeniul
drepturilor omului* -

- ediția a III-a, revizuită și adăugită -

1999

Această broșură a fost tipărită cu sprijinul financiar
al organizației **Westminster Foundation for
Democracy** din Marea Britanie.

CUPRINS:

I

1. Rolul cunoașterii drepturilor omului .....p. 5
2. Câteva precizări terminologice .....p. 6
3. Instrumente juridice ce consacră drepturi ale omului.....p. 8
4. Corelația dintre reglementările interne și cele internaționale privind drepturile omului p.10
5. Evoluția istorică a concepției cu privire la categoriile de drepturi ale omului .....p. 11
6. Categori de drepturi ale omului:
  - A. Drepturi civile .....p. 12
  - B. Drepturi politice .....p. 14
  - C. Drepturi economice, sociale și culturale .....p. 15
7. Conținutul celor mai importante drepturi ale omului.....p. 16

II

- Mecanisme de protecție a drepturilor omului în sistemul ONU .....p. 45
1. Mecanisme create în baza Cartei Națiunilor Unite .....p. 45
  2. Organisme înființate în baza instrumentelor ONU privind drepturile omului .....p. 53

III

- Mecanisme de protecție a drepturilor omului în sistemul Consiliului Europei .....p. 61
1. Organisme înființate în baza Convenției Europene a Drepturilor Omului .....p. 61
  2. Organisme înființate în baza Cartei Sociale Europene .....p. 67

I

1. ROLUL CUNOAȘTERII DREPTURILOR OMULUI ÎN PROTEJAREA ȘI PROMOVAREA DEMNITĂȚII UMANE

Semnificația acordată educației cu privire la drepturile omului este subliniată în cuprinsul Declarației Universale a Drepturilor Omului, art. 26 paragraf 2 precizând că: "Educația trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalității umane și întărirea respectului pentru drepturile omului și pentru libertățile fundamentale."

Ideea de bază este că dacă fiecare ființă umană beneficiază, prin însăși această calitate, de drepturi și libertăți, aceasta nu dobândește automat, prin naștere, cunoștințele și deprinderile necesare exercitării acestora. În absența acestor cunoștințe necesare apărării proprii demnități și respectării demnității semenilor săi, individul poate deveni mai ușor victimă a abuzurilor de tot felul sau, dimpotrivă, un violator fără voie al legilor scrise și nescrise ale conviețuirii sociale, deci, al drepturilor și libertăților altora.

Efectiva exercitare a drepturilor și libertăților presupune, deci, cunoașterea cât mai exactă și mai amplă de către indivizi a obligațiilor care revin, în acest plan, statelor ai căror cetățeni sunt, a modalităților prin care pot să-și apere drepturile, în eventualitatea încălcării lor, a faptului că propria libertate implică respectarea libertății altora. În consecință, educația pentru drepturile omului este o condiție *sine qua non* a protejării și promovării drepturilor omului de către individul însuși.

Acest manual va prezenta drepturile și libertățile fundamentale recunoscute oricărui individ prin instrumente juridice la nivelul ONU și Consiliului Europei, precum și în

Constituția României, cu punctarea câtorva elemente de conținut al acestor drepturi, precum și a mecanismelor de protecție accesibile indivizilor la nivel internațional în cazul încălcării drepturilor omului.

Ne propunem nu numai să explicăm conceptele utilizate în domeniu, ci și să ajutăm la dezvoltarea unui anumit mod de a gândi despre aceste concepte, a unei capacități sporite de percepere a realităților vieții naționale și internaționale și a voinței de a întreprinde ceva pentru construirea unei lumi în care să fie respectate drepturile omului.

2. CÂTEVA PRECIZĂRI TERMINOLOGICE

Expresia "drepturile omului" evocă drepturile ființei umane, ființă înzestrată cu rațiune și conștiință, și căreia îi sunt recunoscute drepturile sale naturale, ca drepturi inalienabile și imprescriptibile. J.J. Rousseau, în celebrul său "Discurs asupra originii și fundamentelor inegalității între oameni", sublinia că drepturile omului sunt daruri esențiale ale naturii, de care nimeni nu se poate atinge în nici un fel.

Se poate observa că în documentele internaționale și interne sunt frecvent utilizați termenii **drept** sau **libertate**. Astfel, se folosește termenul "drept" atunci când este consacrat dreptul la viață, dreptul la informație, dreptul la vot etc. În schimb, se utilizează termenul "libertate" atunci când se reglementează libertatea conștiinței, libertatea de exprimare, libertatea întrunirilor etc. Având în vedere această terminologie nuanțată, se pune întrebarea: există, din punct

de vedere juridic, deosebiri între drept și libertate? Răspunsul dat în literatura de specialitate este în sensul că ambele concepte desemnează o singură categorie juridică și anume aceea de drepturi ale omului. Cu alte cuvinte, din punct de vedere juridic, **dreptul este o libertate, iar libertatea este un drept**, neexistând deosebiri de natură juridică între cele două noțiuni.

Explicația acestei nuanțări poate fi găsită în evoluția istorică a concepției asupra drepturilor omului. La început, au fost consacrate juridic libertățile, ca exigențe ale omului în opoziție cu autoritățile publice, iar aceste libertăți nu presupuneau din partea celorlalți decât o atitudine generală de abținere. Ulterior, ca rezultat al evoluției libertăților s-a cristalizat conceptul de drept al omului care implica obligații corelative, măcar de apărare, în sarcina autorităților statale, ceea ce însemna că aceste libertăți trebuiau nu numai proclamate, ci și promovate, protejate și garantate. Astăzi, se poate constata că între drept și libertate există o sinonimie din punct de vedere juridic.

Unele explicații comportă și expresiile drepturi ale omului și drepturi ale cetățenilor. Într-o societate organizată în stat, omul se prezintă din punct de vedere juridic sub trei ipostaze distincte: cetățean, străin sau apatrid. Pe planul realităților juridice naționale, omul devine cetățean, drepturile sale naturale fiind proclamate și asigurate prin **Constituția** statului al cărui cetățean este, sub denumirea de drepturi (libertăți) cetățenești.

Constituția unui stat consacră, pe lângă drepturile naturale ale omului, și alte drepturi care rezultă din acestea sau le asigură existența, ori sunt necesare protejării și dezvoltării sistemului social. Dacă cetățenii, în principiu, beneficiază de toate drepturile prevăzute de Constituție, străinii și apatrizii beneficiază doar de unele dintre ele și, în

orice caz, de cele ce sunt indispensabile ființei umane. În acest mod, se poate conchide că drepturile omului pe planul realităților universale devin drepturi ale cetățenilor pe planul realităților interne ale fiecărui stat.

3. INSTRUMENTE JURIDICE CARE CONSACRĂ DREPTURI ALE OMULUI

Preocupări pentru promovarea și ocrotirea drepturilor și libertăților cetățenești se constată atât la nivelul legislației naționale, cât și pe plan internațional. Una din principalele trăsături ale evoluției acestei instituții este aceea că drepturile omului, ca realitate, au depășit granițele statelor, devenind o problemă a lumii.

Pe plan internațional, preocupările pentru promovarea drepturilor omului s-au concretizat în câteva documente de reală valoare, între care trebuie menționate îndeosebi:

- Declarația Universală a Drepturilor Omului (adoptată la 10 decembrie 1948);
- Pactul internațional relativ la drepturile economice, sociale și culturale și Pactul internațional relativ la drepturile civile și politice (adoptate și deschise semnării, ratificării și aderării la 16 decembrie 1966, ratificate de România în 1974 și intrate în vigoare la 3 ianuarie 1976 și respectiv 23 martie 1976);
- Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (adoptat la Helsinki în 1975);
- Documentul final al Reuniunii de la Viena a reprezentanților statelor participante la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (adoptat în 1989);

- Carta de la Paris (adoptată în 1990).

De asemenea, s-au adoptat și sunt în vigoare o multitudine de alte convenții, declarații, principii, protocoale, prin care se reglementează domenii ce vizează anumite categorii de persoane (femei, copii, ostatici, refugiați și prizonieri etc.)

La nivel european, un pas înainte l-a constituit adoptarea, în 1950, a Convenției europene cu privire la drepturile omului și a Cartei sociale europene, semnată la Torino la 18 octombrie 1961 și intrată în vigoare la 26 februarie 1965.

Dincolo de existența acestor documente cu caracter internațional sau regional, trebuie subliniat faptul că proclamarea și garantarea efectivă a drepturilor omului revine reglementărilor juridice interne. Aceste drepturi sunt, deci, efective în măsura în care prin legislațiile interne sunt declarate ca drepturi fundamentale ale cetățenilor și garantate în exercițiul lor, în cadrul raporturilor concrete dintre cetățeni și stat.

De aceea, o importanță deosebită o capătă consacrarea, la nivelul standardelor internaționale, în Constituție și în alte legi naționale a drepturilor omului. Semnificativă din punctul de vedere al raportului dintre dreptul internațional și dreptul intern la noi în țară este prevederea articolului 11 alin. 2 din Constituția României, conform căruia tratatele ratificate de Parlament potrivit legii (deci, inclusiv cele din domeniul drepturilor omului) fac parte din dreptul intern.

4. CORELAȚIA DINTRE REGLEMENTĂRILE INTERNE ȘI CELE INTERNAȚIONALE PRIVIND DREPTURILE OMULUI

Una dintre problemele mereu prezente în literatura juridică este tocmai corelația dintre reglementările internaționale și cele interne în domeniul drepturilor omului. Cu privire la această corelație, **Constituția României**, prin **articolul 20** stabilește un prim principiu în sensul interpretării și aplicării dispozițiilor privind drepturile și libertățile cetățenești în concordanță cu prevederile tratatelor internaționale la care România este parte. Este nominalizată Declarația Universală a Drepturilor Omului, iar în ce privește celelalte documente internaționale se vorbește de pacte și tratate, între acestea incluzându-se cele două Pacte internaționale, cel relativ la drepturile economice, sociale și culturale și cel relativ la drepturile civile și politice.

O a doua regulă acordă **prioritate reglementărilor internaționale**, desigur celor cuprinse în tratatele ratificate de România, în situația în care s-ar ivi anumite nepotriviri, contradicții, conflicte - **neconcordanțe** între acestea și reglementările interne în domeniul drepturilor omului.

5. EVOLUȚIA ISTORICĂ A CONCEPȚIEI CU PRIVIRE LA CATEGORIILE DE DREPTURI ALE OMULUI

Într-o primă fază a consacrării legislative, la nivel internațional, s-au impus ca realități juridice drepturile civile și politice, denumite azi **drepturi din prima generație**. Corespunzând unui anumit stadiu de dezvoltare a societății, caracterizat de puternice revendicări și lupte împotriva tiraniei și despotismului, drepturile și libertățile civile și politice (libertățile individuale, mai ales) au apărut ca măsuri de protecție a individului contra violenței și arbitrariului guvernanților, ca revendicări ale unei poziții juridice egale în fața legii.

Într-o a doua fază, s-au impus, mai ales după adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, drepturile sociale, economice și culturale, așa-numitele **drepturi din a doua generație**, între care s-au inclus îndeosebi dreptul la muncă, dreptul la educație, dreptul la protecție socială. Dacă drepturile civile și politice nu presupuneau, în principiu, și acțiuni concrete din partea statului în afara abținerii în fața libertății persoanei (acestea fiind denumite și **drepturi negative**), drepturile sociale, economice și culturale implică din partea statelor acțiuni, măsuri și garanții.

Trebuie făcută mențiunea că aceste două categorii de drepturi ale omului, deși sunt cuprinse în pacte diferite adoptate în cadrul ONU, sunt indivizibile și strâns legate între ele.

Într-o a treia fază, în deceniul al VII-lea al secolului nostru, s-au impus noi drepturi ale omului, **drepturi din a treia generație**, denumite drepturi de solidaritate, în care sunt incluse dreptul la pace, la dezvoltare, la mediu înconjurător sănătos etc., ce pot fi realizate numai prin cooperarea statelor, iar nu individual de către fiecare dintre ele.

6. CATEGORII DE DREPTURI ALE OMULUI

Drepturile omului pot fi clasificate în diferite categorii, în funcție de anumite criterii. În mod obișnuit, pornind de la conținutul celor două Pacte internaționale adoptate sub egida ONU, drepturile omului sunt împărțite în drepturi civile și politice și drepturi economice, sociale și culturale. Fără a intra în detalii, dat fiind cadrul lucrării de față, vom menționa doar că există și alte clasificări sau subclasificări, în special ale drepturilor civile și politice.

Dar, întrucât în domeniul de care ne ocupăm, existența controverselor asupra ierarhizării drepturilor omului are, mai degrabă, ca rezultat creșterea gradului de confuzie decât eliminarea ambiguităților, optăm pentru prezentarea drepturilor omului astfel cum sunt prevăzute în principalele documente internaționale.

A) DREPTURI CIVILE

1) Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică, la libertate și la inviolabilitatea persoanei, inclusiv dreptul de a nu fi supus la tortură, tratamente și pedepse crude sau inumane; dreptul de a nu fi ținut în sclavie; dreptul de a nu fi arestat, deținut sau expulzat în mod arbitrar; dreptul de a nu fi constrâns la executarea unei munci forțate sau obligatorii; dreptul de a nu fi privat de libertate decât pentru motive legale și în conformitate cu procedura prevăzută de lege; dreptul oricărui individ arestat de a fi informat în momentul arestării sale despre motivele acestei arestări și de a fi înștiințat, în cel mai scurt timp, de orice învinuire ce i se aduce; dreptul oricărui individ arestat sau deținut pentru comiterea unei infracțiuni de a fi adus, în termenul cel mai

scurt, în fața unui tribunal și de a fi judecat într-un interval rezonabil sau de a fi eliberat; dreptul de a fi prezent la proces și de a se apăra; dreptul persoanei private de libertate prin arestare sau detenție de a introduce o acțiune în fața unui tribunal, pentru ca acesta să hotărască asupra legalității detenției sale; dreptul persoanei private de libertate de a fi tratată cu umanitate și cu respectarea demnității inerente persoanei umane; nimeni nu poate fi întemnițat pentru simplul motiv că nu este în măsură să execute o obligație contractuală; dreptul individului de a nu fi urmărit sau pedepsit din cauza unei infracțiuni pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă; dreptul persoanei condamnate la un recurs în fața unei instanțe superioare; dreptul persoanei de a nu fi condamnată pentru o infracțiune care are la bază săvârșirea unei acțiuni sau inacțiuni care în momentul săvârșirii sale nu constituia o infracțiune;

2) Dreptul la egală ocrotire din partea legii, incluzând: dreptul de repunere efectivă în drepturi de către tribunalele naționale competente în cazul încălcării drepturilor fundamentale acordate de Constituție sau lege; dreptul de acces egal la serviciile publice; dreptul oricărei persoane ca litigiul în care este parte să fie examinat echitabil și public; orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni este prezumată a fi nevinovată cât timp vinovăția sa nu a fost stabilită în mod legal; dreptul la apărare egală împotriva oricărei discriminări;

3) Dreptul de a fi recunoscut ca subiect de drept;

4) Egalitatea în drepturi între bărbat și femeie, incluzând dreptul egal al bărbaților și femeilor de a se bucura de drepturile civile și politice; egalitatea în drepturi și răspunderi a soților în privința căsătoriei, în timpul căsătoriei și atunci când aceasta se desface;

5) Dreptul la cetățenie, inclusiv dreptul copilului de a dobândi o cetățenie;

6) Dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie;

7) Dreptul de a nu fi supus unei imixtiuni arbitrare sau ilegale în viața particulară, în familie, în domiciliu sau corespondența sa, sau unei atingeri ilegale aduse onoarei sau reputației sale (dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixtiuni sau atingeri).

8. Dreptul de proprietate.

B) DREPTURI POLITICE

1) Dreptul la libertatea gândirii, conștiinței și religiei; libertatea de a avea sau de a adopta o religie; libertatea de manifestare a religiei; nimeni nu trebuie să aibă de suferit din cauza opiniilor sale; dreptul la libertatea de exprimare;

2) Dreptul de întrunire pașnică și libertatea de asociere;

3) Dreptul la liberă circulație, incluzând dreptul de a-și alege domiciliul în granițele oricărui stat; dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv propria țară, și de a se întoarce în țara sa; dreptul străinului care se află în mod legal pe teritoriul unui stat de a nu fi expulzat decât în executarea unei decizii luate în conformitate cu legea și, dacă rațiuni imperioase de securitate națională nu se opun, el trebuie să aibă posibilitatea de a prezenta considerentele care pledează împotriva expulzării sale și de a obține examinarea cazului său de către autoritatea competentă ori de către una sau mai multe persoane desemnate de această autoritate, putând fi reprezentat în acest scop;

4) Dreptul cetățeanului de a participa la conducerea statului, incluzând dreptul de a alege și de a fi ales; dreptul de a avea acces la funcțiile publice din țară sa;

5) Dreptul la azil;

6) Dreptul la informație.

C) DREPTURI ECONOMICE, SOCIALE ȘI CULTURALE

1) Dreptul la muncă și la protecția socială a muncii, incluzând: dreptul la liberă alegere a profesiei și a locului de muncă; dreptul la condiții juste și prielnice de muncă; dreptul la apărare împotriva șomajului; dreptul la retribuție egală pentru muncă egală; dreptul la odihnă și timp liber; dreptul la plata unui concediu periodic; dreptul la securitatea și igiena muncii; dreptul la promovare profesională; dreptul la remunerarea zilelelor de sărbătoare;

2) Dreptul la grevă;

3) Dreptul la asigurare socială, inclusiv dreptul mamelor la ocrotire socială și dreptul copiilor și adolescenților la ocrotire specială;

4) Dreptul persoanei la un nivel de trai suficient pentru ea și familia sa;

5) Dreptul persoanei la realizarea drepturilor în domeniile vieții economice, sociale și culturale necesare pentru menținerea demnității sale;

6) Dreptul la sănătate (dreptul persoanei de a se bucura de cea mai bună sănătate fizică și mentală pe care o poate atinge);

7) Dreptul la educație, incluzând dreptul prioritar al părinților în alegerea felului de învățatură pentru copiii lor minori;

8) Dreptul de a participa la viața culturală, de a beneficia de progresul tehnic și de aplicațiile sale și de a beneficia de protecția intereselor morale și materiale decurgând din operele sale.

7. CONȚINUTUL CELOR MAI IMPORTANTE DREPTURI CIVILE ȘI POLITICE

7.1) DREPTURI CIVILE

1) Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică

Articolul 22 din Constituția României reglementează și garantează în mod expres aceste trei drepturi fundamentale care, deși sunt strâns legate între ele, nu pot fi confundate din punct de vedere juridic.

A) Dreptul la viață este consacrat și în Declarația Universală a Drepturilor Omului care, în articolul 3, stabilește că " Orice om are dreptul la viață, libertate și la inviolabilitatea persoanei". De asemenea, Pactul cu privire la drepturile civile și politice prevede în art. 6 pct. 1 că " Dreptul la viață este inerent persoanei umane. Acest drept trebuie ocrotit prin lege. Nimeni nu poate fi privat de viața sa în mod arbitrar". Acest drept figurează și în alte importante instrumente internaționale, și anume în Convenția Europeană pentru protecția drepturilor omului și libertăților fundamentale (articolul 2) și în Protocolul nr. 6 privind abolirea pedepsei cu moartea la această Convenție, în Documentul Reuniunii de la

Copenhaga a Conferinței pentru dimensiunea umană a CSCE (pct. 16.7 și 17.1).

Dreptul la viață poate cunoaște mai multe accepțiuni. Într-o accepțiune restrânsă, dreptul la viață privește viața persoanei numai în sensul ei fizic, în timp ce într-o viziune mai largă, viața persoanei (dreptul la viață) este privită ca un univers de fenomene, fapte, cerințe ce se adaugă, permit și îmbogățesc existența fizică.

Elementele definitorii ale dreptului la viață se concretizează, în primul rând, în faptul că nimeni nu poate fi privat de viața sa în mod arbitrar.

Articolul 22 (3) din Constituția României interzice pedeapsa cu moartea, realizându-se astfel o corelație cu Protocolul facultativ al pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice, vizând abolirea pedepsei cu moartea, protocol care a fost ratificat de România fără rezerve. Interdicția prevăzută de art. 22 (3) din Constituție este absolută, nefiind posibilă nici o excepție.

Corelativ dreptului la viață, statului îi revin unele obligații și anume: asigurarea unor condiții minime de existență și de viață decentă, protecția mediului în care se desfășoară viața, asigurarea mijloacelor necesare pentru ocrotirea sănătății cetățeanului.

B) Dreptul la integritate fizică este strâns legat de dreptul la viață. Corelată acestui drept, există obligația autorităților publice de a asigura exercitarea lui. Orice atingere adusă integrității fizice a persoanei trebuie sancționată de lege. În același timp, dacă atingerea integrității fizice se impune în anumite situații, de ordin social, aceasta trebuie prevăzută de lege, în condițiile art. 49 din Constituție.

C) Dreptul la integritate psihică este garantat și ocrotit de Constituție în același art. 22 (3). Sub aspect juridic, omul este privit ca fiind un complex de elemente componente în care psihicul ocupă un loc foarte important și în care acesta nu poate fi despărțit de fizic. Mutilarea uneia sau alteia dintre integrități o poate afecta pe cealaltă și este contrară drepturilor omului. Datorită acestui motiv, în multe documente internaționale sunt condamnate practicile care aduc atingere celor două integrități.

D) Interzicerea torturii

Respectul vieții, al integrității fizice și al integrității psihice implică, în mod firesc, interzicerea torturii, a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante. Constituția României interzice expres tortura în art. 22 (2), Declarația Universală a Drepturilor Omului în art. 5, Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice în art. 7, Convenția Europeană a drepturilor omului în art. 3. Menționăm și existența unei Convenții împotriva torturii și altor pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1984, la care România a aderat fără rezerve, prin Legea nr. 19 din 9 oct. 1990. Această Convenție prevede în art. 1 pct. 1 o dispoziție, aplicabilă în sistemul nostru de drept potrivit art. 22 alin. 2 din Constituție, conform căreia nu este tortură "durerea sau suferințele rezultând exclusiv din sancțiunile legale, inerente acestor sancțiuni sau ocazionate de ele".

2) Dreptul la libertate

Libertatea individuală și-a găsit consacrarea de timpuriu în Habeas Corpus Act din 1679, în Petition of Rights

din 1688, în Declarația franceză a drepturilor omului și cetățeanului și în Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 (în art. 9 - 11) , mai ales sub forma unor proceduri de protecție a individului. Dreptul la libertate mai este reglementat în art. 23 din Constituția României, în art. 9-11 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, în Convenția Europeană cu privire la drepturile omului, în art. 3 - 7.

Dreptul la libertate privește libertatea fizică a persoanei, dreptul său de a se putea comporta și mișca liber, de a nu fi ținută în sclavie sau în orice altă formă de servitute, de a nu fi constrânsă la executarea unei munci forțate sau obligatorii, de a nu fi reținută, arestată sau deținută decât în cazurile și după formele expres prevăzute de Constituție și legi.

Trebuie menționat, însă, că această libertate nu este și nu poate fi absolută, ceea ce înseamnă că aceasta se realizează în limitele impuse de ordinea de drept. Încălcarea acestor limite de către oricine, îndreptățește autoritățile publice la intervenție, cu mențiunea că măsurile luate de autoritățile publice pentru restabilirea ordinii de drept sunt și trebuie să fie, la rândul lor, condiționate și clar delimitate, astfel încât libertatea individuală să fie respectată și nici o persoană care este inocentă să nu fie victima unor abuzuri.

Ansamblul garanțiilor care protejează persoana în situațiile în care autoritățile publice, în aplicarea legilor, iau anumite măsuri care vizează libertatea individuală, garanții care asigură ca aceste măsuri să nu fie ilegale, se constituie în noțiunea de **siguranță a persoanei**. Acest sistem de garanții permite realizarea tragerii la răspundere a celor vinovați, dar, în același timp, asigură ocrotirea juridică necesară.

Acest sistem de garanții poate fi considerat ca fiind format din următoarele măsuri esențiale:

- precizarea strictă și legală a condițiilor în care persoana poate fi acuzată, reținută și arestată (dreptul de a nu fi arestat, reținut sau deținut în mod arbitrar);
- dreptul oricărui individ arestat de a fi informat în momentul arestării sale despre motivele acestei arestări și de a fi înștiințat, în cel mai scurt timp, de orice învinuire ce i se aduce;
- dreptul persoanei private de libertate de a fi tratată cu umanitate și cu respectarea demnității inerente persoanei umane;
- nimeni nu poate fi întemnițat pentru simplul motiv că nu este în măsură să execute o obligație contractuală;
- impersonalitatea legii (dreptul la egală ocrotire din partea legii);
- reglementarea principiului legalității incriminării și a pedepsei (nici o pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii), incluzând dreptul de a nu fi privat de libertate decât pentru motive legale și în conformitate cu procedura prevăzută de lege;
- consacrarea prezumției de nevinovăție (orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni este prezumată a fi nevinovată cât timp vinovăția sa nu a fost stabilită în mod legal);
- recunoașterea autorității de lucru judecat (dreptul individului de a nu fi urmărit sau pedepsit din cauza unei infracțiuni pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă);
- recunoașterea dreptului persoanei condamnate la un recurs în fața unei instanțe superioare;
- aplicarea principiului neretroactivității (dreptul persoanei de a nu fi condamnată pentru o infracțiune care are la bază săvârșirea unei acțiuni sau inacțiuni care, în momentul săvârșirii sale nu constituia o infracțiune) sau al ultraactivității (cu excepția legii penale mai favorabile);

- remiterea integrală a funcției represive către instanțe, dacă prin măsura de aplicat se afectează libertatea individuală, incluzând: dreptul oricărui individ arestat sau deținut pentru comiterea unei infracțiuni de a fi adus, în termenul cel mai scurt, în fața unui tribunal și de a fi judecat într-un interval rezonabil sau de a fi eliberat; dreptul de a fi prezent la proces și de a se apăra; dreptul persoanei private de libertate prin arestare sau detențiune de a introduce o acțiune în fața unui tribunal pentru ca acesta să hotărască asupra legalității detențiunii sale;

- garantarea independenței judecătorilor;

- consacrarea dreptului la apărare (părțile într-un proces au dreptul de a fi asistate de un avocat ales sau numit din oficiu; există procese în care asistența unui avocat este obligatorie, motiv pentru care, dacă partea nu și-a ales un avocat, autoritatea publică competentă trebuie să desemneze un avocat pentru apărarea persoanei în cauză); acest drept este prevăzut în Constituția României la art. 24, în Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice la art. 14 pct. 3 și în Convenția Europeană cu privire la drepturile omului la art. 6 pct 3 c).

3) Dreptul la egală ocrotire din partea legii are la bază principiul potrivit căruia, toate persoanele, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie sau apartenență politică, avere sau origine socială, se pot folosi, în mod egal, de toate drepturile prevăzute în Constituție și legi, pot participa în egală măsură la viața politică, economică, socială și culturală, fără privilegii și fără discriminări, sunt tratate în mod egal atât de către autoritățile publice cât și de către ceilalți cetățeni.

Acest drept este consacrat prin art. 16 alineatele (1) și (2), precum și prin art. 4 alin. 2 din Constituția României, prin

art. 7 și 10 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, prin art. 14 și 26 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, prin art. 14 din Convenția Europeană cu privire la drepturile omului și prin art. 5 din Protocolul nr. 7 la această Convenție.

Dacă examinăm conținutul acestui principiu, putem identifica câteva aspecte, și anume:

- egalitatea în drepturi a femeilor cu bărbații (dreptul egal al bărbaților și femeilor de a se bucura de drepturile civile și politice, egalitatea în drepturi și răspunderi a soților în privința căsătoriei, în timpul căsătoriei și atunci când aceasta se desface);
- dreptul de acces egal la serviciile publice;
- dreptul la apărare egală împotriva oricărei discriminări;
- dreptul oricărei persoane ca litigiul în care este parte să fie examinat, în deplină egalitate, în mod echitabil și public.

4) Dreptul de a fi recunoscut ca subiect de drept conferă persoanei fizice posibilitatea de a lua parte la viața juridică, de a dobândi drepturi și de a-și asuma obligații juridice, urmare a implicării în circuitul juridic. Acest drept este consacrat prin art. 6 din Declarația Universală a Drepturilor Omului și prin art. 16 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice.

5) Dreptul la o cetățenie include și dreptul copilului de a dobândi o cetățenie. Acest drept este prevăzut în Declarația Universală a Drepturilor Omului (art. 15) și în Constituția României, în art. 5, cu mențiunea că la alineatul 2 al acestui articol se prevede că: " Cetățenia română nu poate fi retrasă aceuia care a dobândit-o prin naștere".

6) Dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie este prevăzut în art. 44 (1) din Constituția României, în art. 16 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, în art. 12 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Dreptul la căsătorie stă la baza întemeierii familiei, element natural și fundamental al societății. Dreptul de a întemeia o familie a fost denumit și "drept de ascendență", adică dreptul fiecărui individ de a avea un tată și o mamă și de a fi educat de ei. Însă, pentru a avea o familie și a o putea proteja, aceasta trebuie să fie întemeiată prin căsătorie.

În conținutul dreptului de a se căsători este inclusă libertatea căsătoriei, care se întemeiază pe libertatea consimțământului la încheierea căsătoriei și pe egalitatea dintre soți, care este o confirmare și la nivelul familiei, a principiului egalității în drepturi a persoanelor fără deosebire de sex. Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege.

Constituția României, prin art. 44 (2), stabilește următoarea regulă: căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă. Desigur, celebrarea căsătoriei religioase este facultativă, fiind o consecință a exercitării libertății religioase, și trebuie să fie precedată de încheierea căsătoriei civile, singura căreia i se recunosc efecte legale.

În Constituția României sunt consacrate dreptul și îndatorirea constituțională a părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor lor. Acest drept-obligație privește, potrivit art. 44 (3) din Constituție, pe toți copiii, atât pe cei rezultați din căsătorie, cât și pe cei rezultați din afara căsătoriei, care sunt egali în fața legii. Prin acest text, se confirmă, și la acest nivel, principiul egalității în drepturi, fără nici un fel de discriminare.

7) Dreptul de a nu fi supus unei imixtiuni arbitrare sau ilegale în viața particulară, în familie, în domiciliu sau corespondența sa, sau unei atingeri ilegale aduse onoarei sau reputației sale este consacrat prin art. 26 din Constituția României, prin art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, prin art. 12 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, prin art. 17 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice. Aceste dispoziții impun autorităților obligația de a respecta și ocroti viața intimă, familială și privată. În conținutul acestui drept este inclus și dreptul exclusiv al persoanei la propria imagine, care este inseparabil de respectul și ocrotirea intimității și a vieții private. Acest tip de drept a fost denumit în doctrină drept la identitate și presupune dreptul persoanei de a nu i se dezvălui, fără consimțământul său, numele adevărat, adresa, vârsta, situația familială, modul de folosire a timpului liber, obiceiurile etc.

În fața unor diversități de situații care pot constitui atentate la viața privată și la dreptul la propria imagine este dificil de stabilit, în mod precis și universal valabil, natura (felul) faptelor care pot fi divulgate, fără consimțământul persoanei în cauză. Desigur că încălcarea regulii care consacră necesitatea luării consimțământului persoanei în cauză crează responsabilitatea celui care nu a respectat-o.

Respectul personalității umane și al vieții private a persoanei implică și respectul inviolabilității domiciliului (reglementat, între altele, și în art. 27 din Constituția României). Inviolabilitatea domiciliului presupune interdicția de a pătrunde sau de a rămâne în acesta fără consimțământul celui care îl deține sub orice titlu. Potrivit art. 27 alin. 3 din Constituție, autoritatea competentă care poate ordona percheziția este exclusiv magistratul. De asemenea, textul constituțional

stabilește regula conform căreia sunt interzise perchezițiile domiciliare în timpul nopții, cu excepția flagrantului delict.

În conținutul acestui drept intră și inviolabilitatea secretului corespondenței, consacrată și în art. 28 din Constituție, cu referire la secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare.

8) Dreptul de proprietate

Dreptul de proprietate este un drept fundamental de veche tradiție în catalogul drepturilor și libertăților cetățenești, pilonul de bază al primelor declarații de drepturi. Acest drept este prevăzut în Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948, dar nu a mai fost prevăzut în Pacte, date fiind circumstanțele adoptării lor. În art. 17 din Declarația Universală se reține că: " Orice persoană are dreptul la proprietate, atât singură, cât și în asociere cu alții. Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de proprietatea sa."

Pe plan european, acest drept a fost consacrat în art.1 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, potrivit căruia: " Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional."

Dreptul de proprietate este reglementat și în Constituția României în art. 41 (cu referire la proprietatea privată) și în art. 135 (referitor la proprietatea publică). Potrivit art. 41 alin. 1, dreptul de proprietate este garantat fiecărui cetățean, în limitele și cu conținutul stabilit de lege. Corelativ dreptului de proprietate, statului îi revine obligația de ocrotire a proprietății (art. 135 din Constituție),

indiferent de formele sale. Constituția stabilește în art. 135 că formele de proprietate sunt: publică, care aparține statului și unităților administrativ-teritoriale, și privată care, printr-o interpretare logică per a contrario, aparține altor persoane decât statul și unitățile administrativ-teritoriale. Constituția stabilește și limitele exercitării dreptului de proprietate publică și a dreptului de proprietate privată. Astfel, proprietatea publică este individualizată constituțional prin bunurile care formează obiectul material exclusiv al său și care sunt inalienabile.

Proprietatea privată este, potrivit art. 41 (2) din Constituție, ocrotită de lege, în mod egal, indiferent de titularul ei și este inviolabilă, așa cum prevede art. 135 alin. 6. Dreptul de proprietate privată este dreptul persoanei de a dobândi în proprietatea sa bunuri, de a le folosi și de a dispune liber de ele. Din prevederile constituționale rezultă o regulă de mare importanță pentru societate și anume regula plenitudinii dreptului de proprietate, excepția fiind dreptul de proprietate publică, cu alte cuvinte pot face obiectul dreptului de proprietate privată orice bunuri care sunt apropiabile omului și care nu sunt desemnate, prin lege, ca făcând exclusiv obiectul dreptului de proprietate publică. Astfel, Constituția reglementează câteva limitări ale dreptului de proprietate privată în favoarea dreptului de proprietate publică.

9) Dreptul la moștenire

Acest drept este consacrat prin art. 42 din Constituția României. Dreptul de moștenire este presupus de dreptul de proprietate, pentru că, în virtutea lui, o persoană poate transmite *mortis causa* - pentru cauză de moarte -, iar o altă persoană poate dobândi, pe cale succesorală, un bun.

Condițiile în care se face transmiterea sunt reglementate de lege.

7.2) DREPTURI POLITICE

1) Dreptul la libertatea gândirii, conștiinței și religiei (Libertatea de opinie și de expresie)

a) Libertatea conștiinței

Într-o accepțiune largă, libertatea conștiinței este posibilitatea cetățeanului de a avea și de a exprima public o concepție a sa despre lumea înconjurătoare. Această libertate este consacrată în art. 29 din Constituția României, în art. 18 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, în art. 18 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și în art. 9 din Convenția Europeană cu privire la drepturile omului.

Libertatea conștiinței, ca libertate fundamentală a omului are un conținut complex, aceasta încorporând mai multe "libertăți". Aceste aspecte sunt și trebuie analizate împreună pentru că există și se pot concretiza numai împreună și pentru că ele configurează, din punct de vedere juridic, un singur drept, o singură libertate.

Trebuie menționat faptul că libertatea conștiinței este una dintre primele libertăți înscrise în catalogul drepturilor umane, dată fiind, în special, importanța acordată recunoașterii libertății religioase, ca factor civilizator și pacificator. Precizăm că, potrivit unei concepții larg acceptate în prezent, libertatea religioasă este o formă de manifestare a libertății conștiinței, deși există și concepția că libertatea conștiinței și libertatea religioasă sunt două libertăți distincte.

Din examinarea conținutului dispozițiilor care consacră această libertate în documentele internaționale și în Constituția României, se poate deduce că libertatea conștiinței este înțeleasă ca fiind posibilitatea persoanei fizice de a avea și de a-și exprima în particular sau în public o anumită concepție despre lumea înconjurătoare, de a împărtăși sau nu o credință religioasă, de a aparține sau nu unui cult religios, de a îndeplini sau nu ritualul cerut de acea credință.

În acest sens, sunt interesante și formulările din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, care în art. 18 consacră dreptul persoanei la libertatea de gândire, de conștiință și de religie și pe care îl definește ca implicând libertatea persoanei de a avea sau de a adopta o religie sau o convingere la alegerea sa, precum și libertatea de a manifesta religia sau convingerea, individual sau în comun, în public sau privat, prin cult sau rituri, practici și învățământ.

Așa cum s-a remarcat, libertatea conștiinței este o libertate esențială, ea "comandă" existența și conținutul altor libertăți, precum libertatea cuvântului, libertatea presei, libertatea asocierii, pentru că, în fond, aceste libertăți sunt mijloace de exprimare a gândurilor, religiei, opiniilor.

b) Libertatea de exprimare

Gândurile, credințele religioase, creațiile spirituale de orice fel intră în circuitul juridic numai dacă sunt exteriorizate, comunicate, exprimate. Aceasta pentru simplul motiv că, atâta timp cât acestea rămân în universul spiritual, interior al omului, ele nu pot fi cunoscute de către ceilalți, gândirea umană rămânând încă un domeniu protejat de indiscreția semenilor.

Strâns legată de libertatea conștiinței, libertatea de exprimare este posibilitatea persoanei fizice de a-și exprima prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, gândurile, opiniile, credințele religioase și creațiile spirituale de orice fel.

Trebuie remarcat faptul că libera exprimare, ca libertate fundamentală a omului, trebuie realizată în public.

Exprimarea gândurilor, opiniilor, credințelor, posibilitatea de a crea și de a exprima creațiile de orice fel, în istoria lor ca drepturi umane, au dus la formarea a trei mari reguli: libertatea de exprimare; interzicerea cenzurii; responsabilitatea în domeniu.

Constituția României interzice cenzura de orice fel. De asemenea, este interzisă suprimarea publicațiilor, libertatea presei fiind înțeleasă ca asigurând manifestarea libertății de opinie. Prin Constituție se arată că libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații.

Libertatea de exprimare permite cetățenilor să participe la viața politică, socială și culturală, manifestându-și gândurile, opiniile, credințele etc. Dar această libertate de exprimare nu poate fi absolută (o libertate absolută se transformă în contrariul său) și, ca atare, este supusă unor limitări juridice, cu mențiunea că aceste limite trebuie să fie expres prevăzute prin lege și necesare ocrotirii unor valori politice, economice, sociale, umane. Din acest punct de vedere, este interesant de remarcat că Pactul internațional privitor la drepturile civile și politice, prin art. 19 alin. 3, stabilește că exercițiul libertății de exprimare comportă îndatoriri speciale și responsabilități speciale și că poate fi supus anumitor restricții care trebuie să fie expres stabilite prin lege și care sunt necesare respectării dreptului sau reputației altora, salvagardării siguranței naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice. Tot acest Pact

stabilește, prin art. 20, că legile trebuie să interzică: propaganda în favoarea războiului; apelarea la ură națională, rasială sau religioasă care constituie o incitare la discriminare, la ostilitate sau la violență. Rezultă, deci, că existența unor limitări în acest domeniu este deja consacrată la nivel internațional, în vederea preîntâmpinării abuzurilor în exercitarea libertății de exprimare.

Cu privire la responsabilitatea juridică în domeniu, art. 30 din Constituția României stabilește formele răspunderii (civilă sau/și penală) și subiectele răspunderii (cine poate fi ținut responsabil pentru exercitarea abuzivă a libertății de exprimare).

2) Dreptul de întrunire pașnică

Acest drept este consacrat prin art. 36 din Constituția României, prin art. 20 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, prin art. 21 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și prin art. 11 din Convenția Europeană cu privire la drepturile omului.

Libertatea întrunirilor constă în posibilitatea ce o au oamenii de a se întruni în reuniuni private sau publice pentru a-și exprima gândurile, opiniile, credințele. Această libertate se poate exercita prin mai multe forme și mijloace. Dintre acestea, Constituția României enumeră mitingurile, demonstrațiile și procesiunile. Dar, art. 36 din Constituție nu restrânge formele și mijloacele de realizare a libertății întrunirilor numai la cele trei forme nominalizate, ci adaugă exprimarea "orice alte întruniri". Există anumite trăsături comune tuturor întrunirilor fără deosebire de formele în care se realizează. Astfel, orice întrunire presupune o legătură între participanți, o intenție comună și, totdeauna, un minim de organizare. Aceste trăsături au un mare rol din punct de

vedere juridic, atunci când se pun probleme de autorizare prealabilă, de desfășurare a acestora sau de răspundere în domeniu.

Mai trebuie menționat că, art. 36 din Constituție stabilește trei reguli mari în legătură cu întrunirile și anume: libertatea întrunirilor; caracterul pașnic al întrunirilor; interzicerea la întruniri a oricărui fel de arme.

3) Dreptul de asociere

Acest drept este consacrat prin art. 37 din Constituția României, prin art. 20 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, prin art. 22 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, prin art. 8 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (cu referire specială la dreptul de a se asocia în sindicate) și în art. 11 din Convenția Europeană cu privire la drepturile omului.

Conținutul acestui drept se referă la posibilitatea persoanelor fizice de a se asocia, în mod liber, în partide sau formațiuni politice, în sindicate sau în alte forme și tipuri de organizații, ligi și uniuni, cu scopul de a participa la viața politică, științifică, socială și culturală sau de a-și realiza o serie de interese legitime comune.

Trebuie subliniat că prevederile juridice menționate anterior ca reglementând acest drept se referă la asociere ca rezultat al exercitării unei libertăți fundamentale, deci la asociații de drept public, temeiul lor nefiind un contract, ca în cazul asociațiilor sau societăților de drept privat. Asociațiile avute în vedere de aceste prevederi nu au scopuri lucrative, nu urmăresc obținerea sau împărțirea unor beneficii, ele trebuie să aibe scopuri politice, religioase, culturale etc.,

scopuri care să exprime libertatea de gândire și de exprimare a gândurilor, opiniilor, credințelor.

Dreptul de asociere nu poate fi, însă, un drept absolut. În Constituția României, se stabilesc anumite limite exercițiului acestui drept, vizând trei mari aspecte:

i) scopurile și activitatea (sunt considerate neconstituționale partidele sau organizațiile care militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității țării);

ii) membrii (limitările privesc unele categorii de funcționari publici);

iii) caracterul asociației (sunt interzise asociațiile cu caracter secret).

4) Dreptul la informație

Este un drept nou prevăzut de Constituția României în art. 31. Exercițarea celorlalte libertăți prevăzute de Constituție și de celelalte documente internaționale implică și posibilitatea de a putea recepționa date și informații privind viața socială, politică, economică, științifică și culturală. Conținutul dreptului la informație este complex, garantând accesul persoanei la orice informație de interes public și cuprinzând:

- dreptul persoanei de a fi informată prompt, corect și clar cu privire la măsurile preconizate și, mai ales, luate de autoritățile publice;
- accesul liber la sursele de informație publică, științifică și tehnică, socială, culturală, sportivă etc.;
- posibilitatea persoanei de a recepționa direct și în mod normal emisiunile de radio și televiziune;

- obligația autorităților guvernamentale de a crea condițiile materiale și juridice pentru difuzarea liberă și amplă a informației de orice natură.

Asigurând dreptul la informație, Constituția stabilește obligații corelative în sarcina autorităților publice:

- de a informa corect cetățenii asupra problemelor de ordin public, dar și de ordin personal;
- de a asigura, prin serviciile publice, dreptul la antenă;
- de a asigura protecția tinerilor și siguranța națională.

Trebuie subliniat că dreptul la informație privește numai informațiile de interes public, ceea ce înseamnă că acest drept nu implică nici accesul la informații cu caracter secret, nici obligația autorităților publice de a da asemenea informații.

5) Dreptul la liberă circulație

Acest drept este prevăzut în art. 25 din Constituția României, în art. 13 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, în art. 12 și 13 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, în art. 2 din Protocolul nr. 4 la Convenția Europeană cu privire la drepturile omului.

În conținutul complex al acestui drept sunt incluse:

- dreptul persoanei de a-și alege domiciliul în granițele oricărui stat;
- dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv propria sa țară, și de a se întoarce în țara sa;
- dreptul străinului care se află în mod legal pe teritoriul unui stat de a nu fi expulzat decât în executarea unei decizii luate în conformitate cu legea și, dacă rațiuni imperioase de securitate națională nu se opun, el trebuie să aibă posibilitatea de a prezenta considerentele care pledează

împotriva expulzării sale și de a obține examinarea cazului său de către autoritatea competentă ori de către una sau mai multe persoane desemnate de această autoritate, putând fi reprezentat în acest scop.

Acest drept ce asigură libertatea de mișcare a cetățeanului are, conform prevederilor Constituției României, două aspecte: libera circulație pe teritoriul României și libera circulație a cetățenilor români în afara granițelor țării.

6) Dreptul cetățeanului de a participa la conducerea statului, incluzând dreptul de a alege și de a fi ales și dreptul de a avea acces la funcțiile publice din țara sa.

În clasificările date drepturilor fundamentale, drepturile electorale sunt grupate, de regulă, într-o categorie distinctă numită **drepturi exclusiv politice**, întrucât, prin conținutul lor, aceste drepturi pot fi exercitate de către cetățeni numai pentru participare la guvernarea statului. Pretutindeni este recunoscut și admis că, la guvernarea unei societăți, pot participa numai cetățenii aceluia stat.

Aceste drepturi sunt prevăzute în art. 34 și 35 din Constituția României, în art. 21 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, în art. 25 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, în art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană cu privire la drepturile omului.

Constituția României reglementează, prin art. 34, **dreptul de vot**, acesta fiind primul drept electoral al cetățenilor români. Articolul 34 indică cine și în ce condiții poate alege. Trebuie menționat că, potrivit art. 59 (1) și art 81 (1) din Constituție, votul este universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Așadar, exercitarea efectivă a acestui drept

presupune organizarea de **alegeri libere și corecte** de către autoritățile publice competente.

Dreptul de a fi ales este reglementat de art. 35 din Constituție. O persoană poate fi aleasă ca deputat, senator, șef de stat sau în alte organe reprezentative, dacă are drept de vot și dacă îndeplinește și celelalte condiții stabilite prin art. 35.

7) Dreptul la azil

Potrivit art. 18 alin. 2 din Constituția României, dreptul la azil se acordă și se retrage în condițiile legii, cu respectarea tratatelor și convențiilor internaționale la care România este parte.

7.3) DREPTURILE ECONOMICE, SOCIALE ȘI CULTURALE

1) Dreptul la muncă și la protecția socială a muncii

Acest drept este prevăzut în art. 38 și 39 din Constituție, în art. 23 și 24 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, în art. 6 și 7 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale. În conținutul său complex, acest drept include:

- dreptul la libera alegere a profesiei și a locului de muncă;
- dreptul la condiții juste și prielnice de muncă;
- dreptul la apărare împotriva șomajului;
- dreptul la retribuție egală pentru muncă egală;
- dreptul la odihnă și timp liber;
- dreptul la plata unui concediu periodic;
- dreptul la securitatea și igiena muncii;

- dreptul la promovare profesională;
- dreptul la remunerarea zilelor de sărbătoare.

Date fiind condițiile existente în economia de piață, întrebarea este dacă acesta este un drept sau o libertate. Specialiștii în domeniu au exprimat două opinii. Într-o primă opinie, se arată că aceste două noțiuni sunt alternative și nu se exclud, ci pot coexista. Potrivit acestei accepțiuni, **libertatea muncii** este considerată posibilitatea de a desfășura o activitate utilă, lăsată în întregime la "discreția individului", ceea ce dispensează statul de orice obligație în acest domeniu. Individul este liber să-și caute un loc de muncă, să dispună asupra clauzelor unui contract de muncă. Dimpotrivă, **dreptul la muncă** implică obligații multiple și complexe pentru stat. Într-o altă opinie, dreptul la muncă implică existența în conținutul său a unor obligații corelative libertății persoanei, cu precizarea că obligația statului în această privință se onorează și prin plata unui ajutor de șomaj, un ajutor rezonabil, în cazul în care statul nu poate asigura un loc de muncă.

De altfel, chiar Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale folosește expresia "drept la muncă" (art. 6) și aceasta nu este întâmplătoare, pentru că acest Pact stabilește obligații clare în sarcina statelor semnatare sau aderente de a lua măsuri corespunzătoare pentru asigurarea acestui drept. Aceste măsuri, se arată în continuare, trebuie să cuprindă orientarea și formarea tehnică și profesională, elaborarea de politici, de programe și tehnici potrivite să asigure dezvoltarea economică, socială și culturală constantă și o deplină și productivă întrebuințare a forței de muncă, în condițiile în care garantează indivizilor exercițiul libertăților politice și economice fundamentale.

O altă componentă a acestui drept este și protecția socială a muncii, cuprinzând securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repaosul săptămânal, concediul de odihnă plătit, regimul prestării muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice. Art. 7 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale se referă la crearea de condiții de muncă juste și favorabile, la remunerarea echitabilă a zilelor de sărbătoare, la dreptul la odihnă și la timp liber, la limitarea rezonabilă a duratei muncii și la dreptul la concedii periodice plătite.

Constituția României, prin art. 38 alin. 4, include în conținutul acestui drept și egalitatea salarizării femeilor și bărbaților pentru o muncă egală, precum și dreptul la negocieri colective în materie de muncă, cu precizarea caracterului obligatoriu al convențiilor și al contractelor colective de muncă (în procedura de încheiere a cărora un rol important îl au sindicatele - art. 38 alin. 5).

Tot în conținutul complex al dreptului la muncă trebuie inclusă și prevederea constituțională (art. 39) conform căreia munca forțată este interzisă. Această dispoziție legală este o reluare a prevederilor art. 8 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, în care se arată că nimeni nu poate fi ținut în sclavie, în servitute și nimeni nu poate fi constrâns să îndeplinească o muncă forțată sau obligatorie. În același Pact se arată cazurile în care munca nu se consideră forțată sau obligatorie, bazat pe faptul că, în anumite țări, ca și în România, unele infracțiuni pot fi sancționate cu pedepse a căror executare să se realizeze prin muncă (forțată), în temeiul unor hotărâri legal pronunțate.

2) Dreptul la grevă

Acest drept este consacrat în art. 40 din Constituția României, precum și în art. 8 lit.d din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale. Dreptul la grevă este un important mijloc de realizare de către salariați a unor drepturi sociale, economice și profesionale sau a ameliorării unor condiții de muncă, de salarizare și de viață.

Greva (conflictele colective de muncă) constituie o încetare colectivă și voluntară a lucrului în scopul obligării conducerii întreprinderii la respectarea intereselor profesionale, economice și sociale ale salariaților. Dreptul la grevă se exercită în condițiile și limitele stabilite de lege. De altfel, în art. 8 lit.d din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale se prevede că dreptul la grevă se exercită în conformitate cu legile fiecărei țări.

Art. 40 din Constituția României stabilește că dreptul la grevă aparține numai salariaților. O altă limitare se referă la scopul grevei, care trebuie să vizeze apărarea intereselor profesionale, economice și sociale ale salariaților.

3) Dreptul la asigurare socială, incluzând dreptul mamelor la ocrotire socială și dreptul copiilor și adolescenților la ocrotire specială.

Acest drept este prevăzut în art. 45 și 46 din Constituția României, în art. 25 alin. 2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului și în art. 9 și 10 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale.

Potrivit Constituției României, copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în

realizarea drepturilor lor. În art. 45 alin. 2 se prevede obligația statului de a acorda alocații de stat pentru copii și ajutoare pentru îngrijirea copiilor bolnavi sau handicapați. Art. 46 din Constituție se referă la persoanele handicapate, prevăzând că acestea se bucură de o protecție specială; statul are obligația de a asigura realizarea unei politici naționale de prevenire, de tratament, de readaptare, de învățământ, de instruire și de integrare socială a handicapaților.

Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede în art. 25 alin. 2 că mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire speciale, cu menționarea faptului că toți copiii, fie că s-au născut în cadrul sau în afara căsătoriei, se bucură de aceeași ocrotire specială, iar în Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale se consacră obligația statelor de a acorda o ocrotire și o asistență cât mai largă familiei, și în special mamelor, care trebuie să se bucure de o ocrotire specială, pe o perioadă de timp rezonabilă, înainte și după nașterea copiilor (inclusiv dreptul mamelor salariate de a beneficia, în decursul acestei perioade, de concediu plătit sau de un concediu completat cu alocații de securitate socială adecvată). Potrivit aceluiași Pact, statele au obligația să ia măsuri speciale de ocrotire și de asistență în favoarea tuturor copiilor și adolescenților.

4) Dreptul persoanei la un nivel de trai decent pentru ea și familia sa.

Acest drept este consacrat în art. 34 din Constituția României, în art. 25 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, precum și în art. 11 din Pactul internațional privitor la drepturile economice, sociale și culturale.

Potrivit art. 43 alin. 1 din Constituție, statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent. În vederea asigurării acestui nivel de trai, în același articol se prevede că cetățenii au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj și la alte forme de asistență socială prevăzute de lege.

Art. 25 alin. 1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului precizează ca elemente menite să asigure un nivel de viață corespunzător asigurării sănătății persoanei, următoarele: dreptul la hrană, îmbrăcăminte, locuință, îngrijire medicală, precum și serviciile sociale necesare, dreptul la asigurare în caz de șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în alte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, ca urmare a unor împrejurări independente de voința sa.

Pactul internațional privitor la drepturile economice, sociale și culturale, referindu-se în art. 11 la dreptul oricărei persoane la un nivel de trai decent pentru ea și familia sa, inclusiv hrană, locuință și îmbrăcăminte corespunzătoare, prevede și dreptul la o îmbunătățire continuă a condițiilor de existență a oricărei persoane, precum și obligația corelativă a statului de a lua măsuri potrivite pentru realizarea acestui drept.

5) Dreptul la sănătate (dreptul persoanei de a se bucura de cea mai bună sănătate fizică și mentală pe care o poate atinge).

Acest drept este consacrat în art. 33 din Constituția României, precum și în art. 12 din Pactul internațional cu

privire la drepturile economice, sociale și culturale. Potrivit Constituției, dreptul la ocrotirea sănătății este garantat, statul având obligația de a lua măsuri pentru asigurarea igienei și a sănătății publice.

Pactul internațional menționat mai sus prevede în sarcina statelor semnatare obligația de a lua măsuri în vederea exercitării depline a acestui drept, în vederea asigurării:

- scăderii mortalității nou-născuților și a mortalității infantile;
- dezvoltării sănătoase a copiilor;
- îmbunătățirii tuturor aspectelor igienei mediului și ale igienei industriale;
- profilaxiei și tratamentului maladiilor epidemice, endemice, profesionale și a altora;
- luptei împotriva unor maladii;
- creării de condiții care să asigure tuturor servicii medicale și un ajutor în caz de boală.

6) Dreptul la educație, incluzând dreptul prioritar al părinților în alegerea felului de învățatură pentru copiii lor minori.

Acest drept, considerat a fi principalul mijloc de formare, de perfecționare a oamenilor și de civilizație, este consacrat prin art. 32 din Constituția României, prin art. 26 din Declarația Universală a Drepturilor Omului și prin art. 13 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale.

Art. 32 din Constituția României reglementează dreptul la învățatură, care constituie cea mai importantă parte a dreptului la educație. Învățământul, adică procesul de instruire prin intermediul căruia se realizează dreptul la învățatură, este caracterizat ca fiind: obligatoriu până la un

anumit nivel de instruire, gratuit, laic (datorită neutralității religioase, politice și ideologice) și democratic (școala fiind unul din locurile privilegiate în care trebuie să se manifeste egalitatea între oameni). Acest drept are un conținut complex, fiind în același timp un drept și o obligație (ceea ce implică obligativitatea unor forme de învățământ).

În conținutul dreptului la învățătură intră și obligația statului de a respecta libertatea părinților și, atunci când este cazul, a tutorilor legali, de a alege pentru copiii lor instituții de învățământ, altele decât cele ale autorităților publice, dar conforme cu normele minime pe care le poate prescrie sau aproba statul în materie de educație și de a asigura educația religioasă și morală a copiilor lor, potrivit propriilor convingeri.

Procesul de instruire are caracter democratic, prin dreptul la învățătură trebuind să se asigure șanse egale oamenilor, ceea ce presupune interzicerea discriminărilor sau privilegiilor, dar nu exclude folosirea cu prioritate a criteriului competenței profesionale. De altfel, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale prevede ca toate formele de învățământ să fie "accesibile tuturor prin toate mijloacele" (art. 13 pct. 2).

O altă prevedere constituțională importantă este cea referitoare la limba în care se desfășoară învățământul. Potrivit art. 32 (2) din Constituție, firesc, învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română, care, conform art. 13 din Constituție, este limba oficială a statului nostru. În acest domeniu, în art. 32 (2) și (3) sunt reglementate câteva reguli de urmat.

Constituția ia în considerare realitatea potrivit căreia în România există și cetățeni români de alte naționalități decât cea română (maghiari, germani, evrei, sârbi, ucrainieni etc.). Potrivit art. 6 din Constituție, acești cetățeni români au dreptul la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor

etnice, culturale, lingvistice și religioase. Acest text este conform cu art. 27 din Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale. Mai mult, potrivit Documentului Reuniunii de la Copenhaga pentru dimensiunea umană a CSCE (1990) "Statele participante se vor strădui să garanteze ca persoanele care aparțin minorităților naționale, independent de faptul că ele vor trebui să învețe limba sau limbile oficiale ale statului respectiv, să aibe posibilitatea să învețe limba lor maternă sau să fie instruite în această limbă, precum și, dacă este posibil și necesar, să o utilizeze în raporturile lor cu autoritățile publice, conform legislației naționale în vigoare."

Corelându-se cu aceste realități și reglementări internaționale, art. 32 (3) din Constituție garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul de a învăța în limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă.

Constituția, în art. 32 (5), cuprinde și dispoziții referitoare la categoriile de instituții de învățământ, arătând că "instituțiile de învățământ, inclusiv cele particulare" se înființează și își desfășoară activitatea în condițiile legii. Prevederea în Constituție a celor două categorii de instituții de învățământ, de stat și particulare, este conformă cu art. 13 pct. 4 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, potrivit căruia nu se poate aduce atingere libertății indivizilor și persoanelor juridice de a înființa și a conduce instituții de învățământ, cu condiția respectării finalității educației, iar educația dată în cadrul lor să fie conformă normelor minimale pe care le poate prescrie statul. Toate instituțiile de învățământ se înființează și își desfășoară activitatea în condițiile ce se stabilesc prin lege.

7) Dreptul oricărei persoane de a participa la viața culturală a societății, dreptul de a beneficia de progresul tehnic și de aplicațiile sale, precum și dreptul de a beneficia de protecția intereselor morale și materiale decurgând din operele sale științifice, literare sau artistice.

Acest drept este prevăzut de art. 27 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, potrivit căruia "orice persoană are dreptul să ia parte în mod liber la viața culturală a colectivității, să se bucure de arte și să participe la progresul științific și la beneficiile care rezultă din acesta" și "fiecare persoană are dreptul la protecția intereselor morale și materiale care decurg din orice operă științifică, literară sau artistică al cărei autor este". Același conținut este prevăzut și în art. 15 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, care se referă și la obligația statelor de a lua măsurile necesare pentru a asigura menținerea, dezvoltarea și difuzarea științei și culturii, precum și de a respecta libertatea indispensabilă cercetării științifice și activităților creatoare.

Constituția României se referă în art. 45 alin. 5 la obligația autorităților publice de a contribui la asigurarea condițiilor pentru participarea liberă a tinerilor la viața culturală a țării.

II

MECANISME DE PROTECȚIE A DREPTURILOR OMULUI ÎN SISTEMUL ONU

1. Mecanisme create în baza Cartei Națiunilor Unite

Carta Națiunilor Unite cuprinde referiri la problematica drepturilor omului și a libertăților fundamentale în mai multe articole. Astfel, în Preambulul Cartei, popoarele Națiunilor Unite își exprimă hotărârea de a "reafirma credința în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea persoanei umane, în egalitatea în drepturi a bărbaților și a femeilor, precum și a națiunilor mari și mici."

Unul din scopurile de bază ale ONU, pe lângă cel de a menține pacea și securitatea, este acela de a realiza cooperarea internațională în promovarea și încurajarea respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Pentru atingerea acestor scopuri, Carta impune o serie de obligații, atât în sarcina Organizației, cât și a statelor membre ONU. Art. 55 din Cartă prevede că ONU va promova "respectarea universală și efectivă a drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie." Potrivit art.56, toți membrii ONU se obligă să întreprindă acțiuni în comun și separat, în cooperare cu Organizația, pentru realizarea scopurilor enumerate în art. 55.

Carta ONU nu definește noțiunea de "drepturile omului", deși interzice în mod clar discriminarea bazată pe criterii de rasă, sex, limbă sau religie. Absența unui catalog al

drepturilor omului a condus la un efort continuu în vederea definirii și codificării acestor drepturi, începând cu adoptarea, pe 10 decembrie 1948, a Declarației Universale a Drepturilor Omului.

Carta ONU conferă Adunării Generale puterea de a iniția studii și a face recomandări în scopul de a sprijini îndeplinirea drepturilor omului și libertăților fundamentale. Carta conferă puteri similare Consiliului Economic și Social (ECOSOC). În plus, ECOSOC poate înființa comisii în vederea promovării drepturilor omului. Astfel, în baza acestei autorizări, ECOSOC a înființat Comisia Drepturilor Omului și Sub-Comisia pentru Prevenirea Discriminării și Protecția Minorităților care sunt principalele instituții implicate în supravegherea modului în care statele membre ONU se conformează obligațiilor privind drepturile omului prevăzute în Cartă.

Adunarea Generală și organismele subsidiare

Adunarea Generală este principalul organ reprezentativ al ONU. Este alcătuită din toate statele membre ONU, fiecare dintre acestea dispunând de un vot. Sesiunea sa ordinară începe în fiecare an în a treia zi de marți din luna septembrie și continuă, de obicei, până la jumătatea lunii decembrie.

De la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului în 1948, Adunarea Generală ONU a adoptat numeroase declarații și convenții cu privire la drepturile omului. Acestea reglementează, între altele, problema genocidului, a discriminării rasiale, apartheid-ului, refugiaților, apatrizilor, drepturilor femeilor, sclaviei, căsătoriei, copiilor,

tinereului, străinilor, azilanților, persoanelor handicapate și retardate, torturii, dezvoltării și progresului social.

Multe aspecte legate de drepturile omului sunt supuse, de către Adunarea Generală, atenției celui de-al Treilea Comitet care se ocupă de rezolvarea problemelor sociale, umanitare și culturale. Totuși, unele dintre acestea sunt analizate de Adunarea Generală, fără a fi deferite unui comitet principal. Problemele care privesc aspecte politice, de securitate internațională și dezarmare sunt deferite, de regulă, Primului Comitet Politic Special. Problemele care au un esențial caracter economic sunt deferite celui de-al Doilea Comitet, cele privind decolonizarea, celui de-al Patrulea Comitet, iar cele de natură legală celui de-al Șaselea Comitet.

Printre organismele subsidiare ale Adunării Generale implicate în mecanismele de protecție a drepturilor omului se numără: Comitetul Special privind Situația Implementării Declarației cu privire la Acordarea Independenței Țărilor și Popoarelor Coloniale, cunoscut sub numele de Comitetul Special pentru Decolonizare; Consiliul Națiunilor Unite pentru Namibia; Comitetul Special împotriva apartheid-ului; Comitetul Special pentru Investigarea Practicilor Israeliene care Afectează Drepturile Omului ale Populației din Teritoriile Ocupate; Comitetul pentru Exercițarea Drepturilor Inalienabile ale Poporului Palestinian.

Consiliul Economic și Social și organismele subsidiare

În baza art. 62 din Carta ONU, Consiliul Economic și Social poate face recomandări în scopul de a promova respectarea efectivă a drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți. De asemenea, poate redacta

proiecte de convenții ce vor fi supuse atenției Adunării Generale și poate convoca conferințe internaționale pe probleme de drepturile omului. În baza art.68, Consiliul va înființa comisii pentru problemele economice și sociale și pentru promovarea drepturilor omului.

Consiliul este împuternicit, în baza art. 64, să convină cu membrii Națiunilor Unite și cu instituțiile specializate spre a obține rapoarte privind măsurile luate în executarea propriilor sale recomandări și a recomandărilor Adunării Generale în probleme de competența Consiliului și să comunice observațiile sale pe marginea acestor rapoarte către Adunarea Generală.

Consiliul, format din 54 de membri, se reunește de regulă într-o sesiune de organizare și două sesiuni ordinare în fiecare an. În plus, Consiliul se poate întruni și în sesiuni extraordinare. Problemele de drepturile omului sunt de obicei discutate în prima sesiune (de primăvară) a celui de-al Doilea Comitet (Social) al Consiliului, un comitet "de sesiune" în care cei 54 membri ai Consiliului sunt reprezentați, dar există și unele probleme care se discută la întrunirile în plen fără a fi deferite unui comitet. Rapoartele Comitetului Social, care conțin proiecte de rezoluții și decizii, sunt supuse atenției Consiliului pentru a fi discutate și adoptate la întrunirile în plen.

Consiliul a înființat Comisia Drepturilor Omului și Comisia pentru Statutul Femeii care îi acordă acestuia asistență pe probleme legate de drepturile omului. Comisia Drepturilor Omului a înființat, la rândul ei, Sub-Comisia pentru prevenirea Discriminării și Protecția Minorităților. Un alt organism nou creat este Înaltul Comisar pentru Drepturile Omului. Toate aceste organisme beneficiază de serviciile Centrului ONU pentru Drepturile Omului, care este o diviziune a Secretariatului ONU.

Comisia și Sub - Comisia

ECOSOC a creat Comisia Drepturilor Omului în 1946. Aceasta numără în prezent 53 de state care își trimit reprezentanții oficiali la întrunirile anuale ale Comisiei. Statele membre în Comisie sunt nominalizate de ECOSOC astfel încât să se asigure o participare geografică echitabilă. Comisia redactează proiecte, recomandări și rapoarte pe probleme de drepturile omului, pe care le supune atenției ECOSOC. De la sfârșitul anilor 60, când problematica drepturilor omului a devenit un punct important pe agenda ONU și până în prezent, Comisia a desfășurat din ce în ce mai multe activități în situații specifice implicând violări ale drepturilor omului și și-a extins jurisdicția asupra tuturor aspectelor privind promovarea și protejarea drepturilor omului ce erau supuse atenției ONU.

Activitățile Comisiei în domeniul drepturilor omului se realizează prin intermediul unor grupuri de lucru și raportori care sunt mandatați să studieze anumite probleme sau țări. În plus, există o serie de proceduri speciale pentru rezolvarea cazurilor individuale de violări grave ale drepturilor omului. Aceste proceduri sunt cunoscute după numerele rezoluțiilor ECOSOC prin care au fost autorizate.

Sub-Comisia pentru Prevenirea Discriminării și Protecția Minorităților este un organ subsidiar al Comisiei. Înființată în 1947, Sub-Comisia e formată din 26 experți independenți aleși de Comisia Drepturilor Omului de pe o listă de persoane desemnate de statele membre ale ONU. Mandatul experților este de 4 ani și poate fi reînnoit. Sub-Comisia realizează studii și face recomandări Comisiei Drepturilor Omului "cu privire la prevenirea discriminării de orice fel, legată de drepturile omului și libertățile fundamentale și protecția minorităților rasiale, etnice,

religioase sau lingvistice." De asemenea, Sub-Comisia poate îndeplini orice alte funcții atribuite ei de ECOSOC sau de Comisia Drepturilor Omului. În fapt, agenda Sub-Comisiei cuprinde întregul program ONU pentru drepturile omului.

În ultimii ani, o mare parte a activității Comisiei și Sub-Comisiei a reprezentat-o soluționarea cazurilor de violări grave ale drepturilor omului. O opinie mai veche a Comisiei Drepturilor Omului potrivit căreia aceasta nu era abilitată să întreprindă nici o măsură în cazuri de plângeri privind încălcări ale drepturilor omului a fost modificată ca rezultat al adoptării a două rezoluții de către ECOSOC: Rezoluția 1235 din 6 iunie 1967 și Rezoluția 1503 din 27 mai 1970.

Rezoluția 1235 dă posibilitatea Comisiei și Sub-Comisiei să examineze informațiile cu privire la violări grave, în masă, ale drepturilor omului cu care sunt sesizate. Dacă în urma cercetărilor se confirmă existența unor asemenea violări în masă ale drepturilor omului, Comisia poate întreprinde un studiu complet și raporta ECOSOC rezultatele studiului. Ca urmare a acestei autorizări, Comisia a numit grupuri de lucru și raportori speciali care să raporteze asupra violărilor drepturilor omului în masă în țări de pe toate continentele.

Rezoluția 1503 crează un sistem de petiționare limitat, autorizând Sub-Comisia să înființeze un grup de lucru format din 5 membri care să analizeze comunicările primite din partea persoanelor fizice și a grupurilor care informează despre încălcări grave și în masă ale drepturilor omului și libertăților fundamentale. Aceste comunicări, precum și orice comentarii relevante făcute pe marginea lor de către guvernele implicate, sunt analizate în secret, urmând să se decidă dacă vor fi înaintate Comisiei. Comisia astfel sesizată are două posibilități:

- să întreprindă un "studiu complet" în baza prevederilor Rezoluției 1235, în urma unei investigații realizată de un comitet ad-hoc, cu acordul statului implicat
- să nu ia nici o măsură.

Sub-Comisia a adoptat proceduri specifice și a stabilit criterii de admisibilitate pentru petiții prin Rezoluția 1 din 13 august 1971. Procedura este destinată analizării doar a încălcărilor grave, în masă sau sistematice ale drepturilor omului; orice persoană, inclusiv o organizație neguvernamentală poate informa cu privire la persoanele care au cunoștință în mod direct și credibil despre situația respectivă. Trebuie epuizate în prealabil toate căile de atac interne afară de cazul în care acestea nu sunt eficiente sau conduc la o amânare nejustificată a soluționării cauzei. Întreaga procedură este confidențială până în momentul în care Comisia Drepturilor Omului decide să facă o recomandare către ECOSOC.

Comisia pentru Statutul Femeii

Comisia pentru Statutul Femeii este formată, ca și Comisia Drepturilor Omului, din reprezentanți ai guvernelor, în număr de 45. Comisia redactează studii, rapoarte și recomandări pe probleme de drepturile omului și drepturile femeii. Activitatea de început a Comisiei s-a axat pe elaborarea de proiecte de convenții. Recent, Comisia a devenit preocupată în special de problemele politice, economice și sociale ale femeilor.

Înaltul Comisar pentru Drepturile Omului

Eforturi în vederea creării funcției de Înalt Comisar pentru Drepturile Omului au fost depuse începând cu anii '50

și s-au intensificat treptat până în 1993 la Conferința Mondială privind Drepturile Omului de la Viena. Această funcție a fost înființată prin Rezoluția nr. 48/141 din 7 ianuarie 1994 a Adunării Generale ONU, care îl desemnează pe Înalțul Comisar ca fiind "reprezentantul ONU purtând responsabilitatea principală pentru activitățile ONU cu privire la drepturile omului, sub îndrumarea și răspunderea Secretarului General." Atribuțiile Înalțului Comisar includ protecția drepturilor omului și prevenirea încălcărilor acestora.

Consiliul de Securitate

În ultimii ani, Consiliul de Securitate a acționat într-un număr tot mai mare de cazuri de încălcări masive ale drepturilor omului. Aceste acțiuni sunt autorizate în baza prevederilor Capitolului VII din Carta ONU, care conferă Consiliului de Securitate responsabilitatea și puterea de a acționa în cazul apariției unei amenințări împotriva păcii, a unei încălcări a păcii sau a unui act de agresiune (art.39). Pe această bază, Consiliul de Securitate a autorizat luarea de măsuri în vederea protejării drepturilor omului în Iraq, fosta Yugoslavia, Haiti, Rwanda. Măsurile includ înființarea unor tribunale pentru judecarea celor vinovați de crime împotriva umanității, genocid și crime de război în fosta Yugoslavia și Rwanda.

Instituțiile specializate ale ONU

Instituțiile specializate ale ONU activează în baza propriilor lor acte constitutive și structuri instituționale. Printre multele astfel de instituții, cele care acoperă prin activitatea lor aspecte privind drepturile omului sunt Organizația

Internațională a Muncii (OIM), Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO), Organizația Mondială a Sănătății (OMS), Organizația pentru Alimentație și Agricultură (FAO) și Înaltul Comisar ONU pentru Refugiați (UNHCR)

OIM și UNESCO, în mod special, au dezvoltat proceduri de punere în aplicare a normelor lor. Activitatea OIM a început în 1919. Organizația a supraviețuit Ligii Națiunilor, constituția sa fiind revizuită în 1946. Principalele sale scopuri sunt îmbunătățirea condițiilor de muncă, a standardelor de viață și tratamente echitabile pentru muncitori. OIM a creat un important sistem de norme cuprinzând peste 160 de convenții precum și un mecanism internațional eficient de supraveghere pentru a monitoriza nivelul la care sunt atinse în concret standardele sale.

La sfârșitul anilor 70 și UNESCO a stabilit o procedură în baza căreia se consideră competentă să primească plângeri privind încălcări ale drepturilor omului.

2. Organisme înființate în baza instrumentelor ONU privind drepturile omului

A. Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale

Comitetul a fost înființat în 1970 în baza art. 8 din Convenția Internațională privind Eliminarea tuturor formelor de Discriminare Rasială și este format din 18 experți de o înaltă moralitate și absolut imparțiali, aleși de statele părți la Convenție dintre cetățenii lor. Mandatul acestora este de 4

ani. Membrii Comitetului sunt aleși prin vot secret la o ședință a statelor părți și sunt total independenți.

Sarcinile Comitetului, enumerate în partea a II-a a Convenției, sunt:

- de a analiza rapoartele privind măsurile legislative, administrative sau de altă natură pe care le-au adoptat statele membre pentru a pune în aplicare prevederile Convenției;

- de a face sugestii și recomandări generale bazate pe examinarea acelor rapoarte și a altor informații;

- de a acorda asistență în rezolvarea disputelor între statele părți privind aplicarea Convenției;

- de a primi și analiza comunicările venite din partea persoanelor fizice sau a grupurilor de indivizi aflați sub jurisdicția statelor părți care au recunoscut competența Comitetului în acest sens;

Comitetul s-a reunit pentru prima dată pe 19 ianuarie 1970. De atunci, Comitetul s-a întrunit, de regulă, în două sesiuni în fiecare an (primăvară și vară) și a înaintat rapoarte anuale către Adunarea Generală.

La fiecare sesiune, Comitetul examinează informațiile ce i-au fost furnizate de către statele părți la Convenție și de organisme ONU care supraveghează teritoriile aflate sub dominație străină. La întrunirile Comitetului participă, de obicei, și reprezentanții statelor părți ale căror rapoarte sunt examinate și pot răspunde întrebărilor sau furniza informații suplimentare.

Comitetul poate, de asemenea, face comentarii asupra situațiilor care implică discriminare rasială, sau le poate aduce în atenția Adunării Generale. Acesta indică chestiunile cu privire la care dorește să primească informații detaliate de la statele părți.

B. Comitetul Drepturilor Omului

Comitetul, înființat în 1977 în baza art. 28 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, este format din 18 membri având o înaltă ținută morală și o competență recunoscută în domeniul drepturilor omului, aleși de statele părți la Pact dintre cetățenii lor. Mandatul acestora este de 4 ani. Membrii Comitetului sunt aleși prin vot secret la o ședință a statelor membre și sunt absolut independenți față de acestea.

Sarcinile Comitetului, așa cum sunt prevăzute în art. 40-45 din Pact, sunt următoarele:

- de a studia rapoartele privind măsurile adoptate de statele membre pentru a pune în aplicare prevederile referitoare la drepturile prevăzute în Pact și la progresul făcut în realizarea exercițiului acestor drepturi;
- de a trimite rapoartele sale împreună cu comentariile pe care le consideră necesare, către statele părți;
- de a dezvolta anumite proceduri în vederea rezolvării diferendelor între statele părți cu privire la aplicarea prevederilor Pactului;
- de a înființa, atunci când este nevoie, o comisie de conciliere ad hoc care să-și ofere bunele oficii pe lângă statele părți implicate într-un diferend privind aplicarea prevederilor Pactului în vederea soluționării acestuia pe cale amiabilă. Această comisie trebuie să înainteze un raport către Președintele Comitetului în interval de 12 luni de la data la care a fost sesizat cu problema respectivă pentru a fi comunicat statelor părți implicate.

În baza art. 41 din Pact, un stat parte poate oricând să declare că recunoaște competența Comitetului de a primi și analiza comunicări prin care un stat parte reclamă că un alt stat parte nu-și îndeplinește obligațiile prevăzute în Pact.

Comunicările primite în baza acestui articol sunt analizate conform unei proceduri speciale.

În baza Protocolului Facultativ la Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice, persoanele fizice care consideră că unul dintre drepturile prevăzute în Pact le-a fost încălcat și care au epuizat toate căile de atac interne pot trimite comunicări scrise Comitetului Drepturilor Omului pentru a fi analizate. Nu pot fi primite de către Comitet acele comunicări care privesc un stat parte la Pact, dar care nu este parte la Protocolul Facultativ. Comitetul examinează comunicările în lumina tuturor informațiilor scrise care i-au fost puse la dispoziție de persoana fizică și de statul parte implicat și înaintează opiniile sale către statul parte și către persoana fizică.

Ca și în cazul Comitetului pentru Eliminarea Discriminării Rasiale, reprezentanții statelor părți la Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice sunt prezenți și la întrunirile Comitetului Drepturilor Omului, la care sunt examinate rapoartele lor. De asemenea, Comitetul poate informa un stat parte de la care decide să solicite informații suplimentare că poate autoriza pe reprezentantul acestuia să participe la o anumită întrunire. Reprezentantul trebuie să fie în măsură să răspundă întrebărilor ce îi sunt puse de membrii Comitetului și poate face declarații pe marginea rapoartelor ce au fost deja înaintate de către statul său. El poate, de asemenea, să furnizeze informații suplimentare din partea statului pe care îl reprezintă.

Comitetul se întrunește, de regulă, în 3 sesiuni pe an și înaintează rapoarte anuale către Adunarea Generală, prin intermediul Consiliului Economic și Social.

La fiecare sesiune, Comitetul examinează rapoarte din partea statelor părți la Pact privind măsurile luate de acestea în vederea punerii în aplicare a prevederilor Pactului referitoare la drepturile recunoscute prin Pact, privind

progresele făcute pe calea asigurării exercițiului acestor drepturi și orice factori și obstacole care afectează aplicarea prevederilor Pactului. Comitetul analizează rapoartele în ședințe publice în prezența reprezentanților statului care a înaintat raportul.

Comitetul analizează și comunicările primite în baza Protocolului Facultativ, cu ajutorul unui grup de lucru înființat la fiecare sesiune de comunicări, format din cel mult 5 dintre membrii săi. Toate documentele folosite în activitatea Comitetului desfășurată în baza Protocolului sunt confidențiale și sunt examinate în ședințe secrete. Totuși, textele deciziilor finale ale Comitetului sunt făcute publice. În raportul său anual, Comitetul include un rezumat al activităților pe care le-a desfășurat în baza Protocolului.

Comitetul înființează, de asemenea, în mod regulat, un grup de lucru care să-i acorde asistență în redactarea listei de probleme legate de analizarea rapoartelor periodice ale statelor și pregătirea comentariilor generale. Grupul de lucru este format din cel mult 5 dintre membrii Comitetului.

C. Comitetul Drepturilor Economice, Sociale și Culturale

Acest Comitet, înființat în 1985 de Consiliul Economic și Social, este format din 18 experți cu o competență recunoscută în domeniul drepturilor omului, total independenți. Membrii Comitetului sunt aleși pentru un mandat de 4 ani de către Consiliu, prin vot secret, de pe o listă de persoane nominalizate de statele părți la Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale.

Comitetul îndeplinește funcții legate de punerea în aplicare a prevederilor Pactului. Examinează rapoarte ce i-au fost înaintate de statele părți cu privire la măsurile pe care

le-au adoptat și la progresul făcut pe calea atingerii obiectivelor enunțate în Pact și asistă Consiliul Economic și Social în îndeplinirea funcțiilor de supervizare prin sugestii și recomandări de natură generală bazate pe analiza rapoartelor înaintate de statele părți și de agențiile specializate implicate.

Ca și în cazul Comitetului Drepturilor Omului, reprezentanți ai statelor părți la Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale pot asista la ședințele Comitetului Drepturilor Economice, Sociale și Culturale când sunt examinate rapoartele acestora, pot face declarații pe marginea rapoartelor înaintate de statele lor și pot răspunde la întrebările ce li se adresează de către membrii Comitetului.

Comitetul se întrunește într-o sesiune pe an la Biroul Națiunilor Unite din Geneva.

D. Comitetul pentru Eliminarea Discriminării împotriva Femeii

Acest Comitet, înființat în 1982 în baza art. 17 din Convenția privind Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeii, este format din 23 de experți de o înaltă ținută morală și competență în domeniul reglementat de Convenție.

Membrii Comitetului sunt aleși prin vot secret de pe o listă de persoane desemnate de statele părți, mandatul lor fiind de 4 ani. Comitetul se întrunește o dată pe an pentru o perioadă de 2 săptămâni la Viena (sau New York).

Sarcina de bază a Comitetului, așa cum este prevăzut în art. 17 din Convenție, este de a analiza progresul făcut în aplicarea prevederilor Convenției. Comitetul raportează anual

asupra activității sale Adunării Generale prin intermediul Consiliului Economic și Social. Poate face sugestii și recomandări generale bazate pe examinarea rapoartelor și informațiilor primite de la statele părți.

E. Comitetul împotriva Torturii

Acest Comitet, înființat în 1987 în baza art. 17 din Convenția împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante, este format din 10 experți de o înaltă ținută morală și competență recunoscută în domeniul drepturilor omului, aleși de statele părți la Convenție dintre cetățenii lor. Membrii Comitetului sunt aleși pentru un mandat de 4 ani, prin vot secret, la o ședință a statelor părți și sunt absolut independenți.

Sarcinile Comitetului, așa cum sunt prevăzute în art. 19-24 din Convenție, sunt:

- de a analiza rapoartele privind măsurile luate de statele părți pentru a pune în aplicare prevederile Convenției;
- de a face anchete confidentiale dacă decide că este necesar, pe baza unor informații sigure, că tortura este practică sistematic pe teritoriul unui stat parte;
- să dezvolte anumite funcții în scopul rezolvării diferendelor dintre statele părți cu privire la aplicarea prevederilor Convenției, în măsura în care acele state au recunoscut competența Comitetului de a îndeplini asemenea funcții;
- de a înființa, de câte ori este nevoie, comisii de conciliere ad hoc care să-și ofere bunele oficii statelor părți în vederea soluționării pe cale amiabilă a disputelor dintre acestea;

- de a analiza comunicările făcute de persoane fizice (sau în numele acestora) care au fost victime ale încălcărilor prevederilor Convenției, în măsura în care statele părți implicate în săvârșirea acestor încălcări au recunoscut competența Comitetului în această privință;

- de a înainta rapoarte anuale cu privire la activitatea sa către statele părți și către Adunarea Generală ONU.

III

MECANISME DE PROTECȚIE A DREPTURILOR OMULUI ÎN SISTEMUL CONSILIULUI EUROPEI

1. Organisme înființate în baza Convenției Europene a Drepturilor Omului

În baza Convenției Europene a Drepturilor Omului au fost înființate două instituții având rolul de "a asigura respectarea angajamentelor făcute de Înaltele Părți Contractante" (art.19) și anume Comisia Europeană a Drepturilor Omului și Curtea Europeană a Drepturilor Omului. De asemenea, Convenția conferă anumite funcții de supervizare în vederea implementării prevederilor sale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei. Comitetul de Miniștri este organul executiv al Consiliului Europei.

Toate acestea sunt situate la Strasbourg, Franța unde își are sediul și Consiliul Europei.

A. Necesitatea reformării mecanismului de control stabilit prin Convenție

Acest mecanism de protecție, creat în anii '50 pentru a soluționa plângeri privind cazuri cu totul izolate de încălcări ale drepturilor omului provenind din state occidentale cu tradiții democratice a funcționat relativ eficient până la căderea "Cortinei de Fier".

După 1990, numărul statelor membre în Consiliul Europei și părți la Convenția Europeană a crescut la 40, față de numai 10 în 1950. Proportional a crescut și numărul plângerilor ce trebuiau soluționate de o Comisie și Curte care nu funcționau pe baze permanente. Aceasta a dus la un blocaj din ce în ce mai greu de depășit, capabil să afecteze funcționarea întregului mecanism de protejare a drepturilor omului constituit în baza Convenției.

Era deci nevoie de o reformare a mecanismului de protecție care s-a realizat prin intrarea în vigoare la 1 noiembrie 1998, a Protocolului nr. 11 la Convenția Europeană. Au fost luate în discuție 3 propuneri:

a) menținerea sistemului existent, dar cu membri ai Comisiei și judecători ai Curții care să activeze pe baze permanente și să aibă la dispoziție un personal auxiliar și echipamente adecvate;

b) un sistem cu dublu grad de jurisdicție format dintr-o Curte care să judece în primă instanță și o Curte de Apel pentru cazuri excepționale;

c) o Curte unică și permanentă, soluție care a fost, în final, adoptată prin Protocolul nr. 11.

B. Noul mecanism de control

Prin noul sistem se înființează o Curte unică și permanentă. Comisia se desființează, iar Comitetul de Miniștri își pierde atribuțiile pe care le avea anterior, în temeiul art. 32 din Convenție, de a decide dacă s-a săvârșit o încălcare a prevederilor Convenției în cazurile ce nu erau deferite Curții.

I. Jurisdicția și procedura în fața Curții

Curtea se compune dintr-un număr de judecători egal cu cel al Înalțelor părți contractante, aleși pentru un mandat de 9 ani, ce poate fi reînnoit.

Cine poate sesiza Curtea cu o plângere?

- Orice stat parte la Convenție, în legătură cu o încălcare a prevederilor acesteia de către un alt stat parte. Un stat care a ratificat Convenția Europeană a Drepturilor Omului este considerat că a acceptat jurisdicția Curții și prin urmare competența acesteia de a primi plângeri din partea altor state părți la Convenție prin care acestea reclamă o încălcare a prevederilor acestui tratat. Statul care face plângerea nu este obligat să demonstreze existența vreunui interes special sau a vreunei legături cu victima respectivei încălcări.

Acest mecanism de protecție a drepturilor omului este rareori folosit, statele fiind reticente în a îndrepta plângeri împotriva altor state deoarece se tem că această procedură ar putea fi considerată neamicală și ar afecta relațiile diplomatice dintre state.

- Orice persoană fizică sau juridică, organizație neguvernamentală sau grup de persoane care se pretind victime ale unei încălcări de către unul din statele părți a drepturilor prevăzute în Convenție și Protocoalele sale.

Conform art. 21 (1) din Convenție, așa cum a fost modificată prin Protocolul nr. 11, noua Curte va funcționa în:

- Comitete formate din 3 judecători;
- Camere formate din 7 judecători;
- Marea Cameră formată din 17 judecători.

Plenul Curții (40 de judecători, câte un reprezentant al fiecărui stat parte la Convenție) nu este competent să soluționeze plângeri. Atribuțiile sale constau în :

- alegerea președintelui și a vice-președinților Curții, precum și a președinților Camerelor;
- adoptarea Regulamentului de funcționare a Curții;
- compunerea Camerelor.

Fiecare Cameră va constitui Comitete abilitate să decidă asupra admisibilității petițiilor. Condițiile de admisibilitate sunt cele prevăzute de art. 35 din Convenție, așa cum a fost modificată prin Protocolul nr. 11.

Astfel, alin. 1 al art. 35, prevede două condiții de admisibilitate ce trebuie îndeplinite atât de plângerile inter-statale, cât și de cele individuale:

- epuizarea tuturor căilor de atac interne
- așa-numita "regulă a celor 6 luni"

De la obligativitatea îndeplinirii condițiilor sunt admise două excepții. Astfel, practica judiciară a Comisiei, precum și cea a Curții au stabilit regula că nu trebuie epuizate acele căi de atac interne care sunt ineficiente sau a căror exercitare ar conduce la amânarea nejustificată a soluționării cauzei.

Cu privire la regula celor 6 luni, este de menționat faptul că această regulă trebuie interpretată în strânsă legătură cu regula epuizării căilor interne de atac. Prin urmare, termenul de 6 luni înăuntrul căruia poate fi făcută cererea se socotește de la data "hotărârii definitive", adică aceea pronunțată în urma declanșării ultimei căi de atac interne.

Îndeplinirea altor 5 condiții de admisibilitate (prevăzute de alin. 2 al art. 35 din Convenție, modificată prin Protocolul nr. 11) este verificată numai în cazul plângerilor individuale.

O astfel de plângere trebuie să nu fie:

- a) anonimă;
- b) în mod esențial aceeași cu o cerere examinată anterior de către Curte sau deja supusă unei alte instanțe internaționale de anchetă sau de reglementare și dacă nu conține fapte noi;
- c) incompatibilă cu dispozițiile Convenției;
- d) în mod vădit nefondată;
- e) abuzivă.

Procedura în fața Comitetelor și a camerelor cuprinde următoarele etape:

- 1) Înregistrarea petiției;
- 2) Repartizarea acesteia unui judecător-raportor desemnat de Cameră care va:

- a) pregăti cazul;
- b) ține legăturile cu părțile;
- c) pune în discuția părților posibilitatea soluționării plângerii pe cale amiabilă.

- 3) Comitetul din 3 judecători (dintre care unul este judecătorul-raportor) va proceda apoi la o primă audiere a cazului și, cu unanimitate de voturi, poate:

- a) declara cererea inadmisibilă;
- b) dispune scoaterea cauzei de pe rol.

- 4) În caz contrar, camera se va pronunța atât cu privire la adimisibilitatea cererii, cât și cu privire la soluționarea pe fond a cauzei.

Marea Cameră va soluționa plângeri numai în cazuri excepționale. Principalele sale atribuții sunt de a:

- a) menține calitatea și omogenitatea jurisprudenței Curții,
- b) soluționa problemele dificile de interpretare a prevederilor Convenției ce pot să apară.

Marea Cameră poate fi sesizată cu soluționarea unei plângeri în două cazuri:

a) atunci când, în baza art. 30 din Convenție, așa cum a fost modificată prin Protocolul nr. 11, o Cameră își declină competența în favoarea sa, întrucât consideră că:

- speța ridică probleme dificile de interpretare a prevederilor Convenției;

- soluționarea acesteia poate conduce la o contradicție cu o hotărâre pronunțată anterior de Curte.

b) conform art. 43 din Convenție, așa cum a fost modificată prin Protocolul nr. 11, în termen de 3 luni de la soluționarea unui caz de către Cameră, oricare dintre părți poate, în împrejurări excepționale, deferi cazul Marii camere. Un juriu de 5 judecători ai Marii Camere va decide asupra admisibilității unei noi examinări a cauzei.

În concluzie, deciziile Camerelor devin definitive, după expirarea unui termen de 3 luni de la pronunțare.

II. Avize consultative

Curtea a dobândit această competență în 1970 când a intrat în vigoare Protocolul nr. 2 la Convenție. Protocolul împuternicește numai Comitetul de Miniștri să ceară avize consultative și numai în ce privește interpretarea Convenției și a Protocoalelor la aceasta. Această soluție este menținută și de art. 47 din Convenție, modificat prin Protocolul nr. 11.

III. Hotărârile Curții

Convenția prevede că hotărârile Curții sunt definitive. Executarea acestor hotărâri este supravegheată de Comitetul de Miniștri. Regula este că hotărârile Curții nu sunt obligatorii decât pentru litigiul în cauză dar, cu toate acestea,

de obicei, Curtea se conduce în hotărârile ce le dă după precedentul său judiciar.

Articolul 41 din Convenție, așa cum a fost modificată prin Protocolul nr. 11, prevede că atunci când Curtea decide că un stat este vinovat de încălcarea prevederilor Convenției, va acorda despăgubiri victimei acestei încălcări. Cu toate acestea, Curtea nu este abilitată să anuleze hotărâri judecătorești pronunțate de instanțele interne și nici să abroge legi interne. De asemenea, Curtea nu este abilitată să ofere alte remedii în afara unei "juste despăgubiri". Aceasta poate consta într-o despăgubire bănească. Partea lezată are dreptul la acoperirea, atât a daunelor materiale, cât și a celor morale.

2. Organisme înființate în baza Cartei Sociale Europene

Carta Socială Europeană, adoptată sub egida Consiliului Europei, reglementează protecția drepturilor economice și sociale. A intrat în vigoare în 1965.

Carta instituie un sistem de monitorizare a modului în care statele părți își îndeplinesc obligațiile ce le revin în baza prevederilor acesteia. Sunt prevăzute două tipuri de rapoarte:

- o primă categorie o reprezintă rapoartele ce se întocmesc o dată la doi ani privind aplicarea la nivel național a drepturilor prevăzute în Partea a II-a a Cartei și pe care statul le-a acceptat

- o a doua categorie de rapoarte privește acele drepturi din Partea a II-a a Cartei pe care statul nu le-a acceptat.

Rapoartele statelor sunt examinate de diferite organisme ale Consiliului Europei. O primă analiză este

făcută de Comitetul de Experți format din 7 experți independenți aleși de Comitetul de Miniștri. Comitetul de Experți este asistat în activitatea sa de un consultant desemnat de Organizația Internațională a Muncii. Concluziile Comitetului de Experți sunt prezentate, împreună cu rapoartele statului, Comitetului Guvernamental al Consiliului Europei care, la rândul său, își prezintă concluziile Comitetului de Miniștri.

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei primește, de asemenea, concluziile Comitetului de Experți și își exprimă propriile opinii către Comitetul de Miniștri. Acesta din urmă poate, pe baza raportului Comitetului Guvernamental și după consultarea Adunării Parlamentare, să facă recomandările necesare oricăreia dintre Înaltele Părți Contractante.

BIBLIOGRAFIE

Ioan Muraru - Drept Constituțional și Instituții Politice,
Editura Actami, București, 1995

**Thomas Buergenthal - International Human Rights (in a
nut shell),** West Publishing Co, 1988

Organizația Națiunilor Unite - Human Rights Machinery,
Fact Sheet No. 1

Carta Organizației Națiunilor Unite

Declarația Universală a Drepturilor Omului

**Pactul internațional cu privire la drepturile economice,
sociale și culturale**

**Pactul internațional cu privire la drepturile civile și
politice**

**Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului
și libertăților fundamentale**

Carta Socială Europeană

Comisia Europeană a Drepturilor Omului este formată dintr-un număr de membri egal cu cel al Înalțelor Părți Contractante. Mandatul acestora este de 4 ani și sunt aleși de Comitetul de Miniștri, fiind absolut independenți. Curtea Europeană a Drepturilor Omului este formată dintr-un număr de judecători egal cu cel al membrilor Consiliului Europei. Judecătorii sunt aleși pentru un mandat de 9 ani de către Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, fiind absolut independenți.